

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Методичні вказівки щодо написання, оформлення і захисту для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 052 “Політологія” галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”

Київ 2022

УДК 378.2

К 32

Укладачі:

В. Л. Згурська, кандидат політичних наук, доцент
Н. А. Гербут, кандидат політичних наук, доцент
Є. В. Перегуда, доктор політичних наук, професор
В. Л. Семко, кандидат політичних наук, доцент
О. А. Корнієвський, доктор політичних наук, професор
Ю. Є. Баєва, кандидат політичних наук
С. В. Стеценко, кандидат історичних наук, доцент
О. О. Яхно, кандидат політичних наук

Рецензент: Ф. Г. Семенченко, доктор політичних наук, професор

Відповідальний за випуск Є. В. Перегуда, докт. політ. наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук

*Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права, протокол
№12 від 21 червня 2022 р.*

В авторській редакції.

Кваліфікаційна робота: методичні вказівки щодо написання, оформлення і захисту для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 052 “Політологія” галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”. Уклад.: Згурська В.Л., Гербут Н.А., Перегуда Є. В., Семко В.Л. та ін. Київ-Тернопіль: КНУБА, ФО-П Шпак В. Б., 2022. 58 с.

Наведено вимоги до написання, оформлення і захисту кваліфікаційної роботи зі спеціальності 052 “Політологія” галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки” для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти за вказаною спеціальністю та викладачів – керівників кваліфікаційних робіт факультету урбаністики та просторового планування Київського національного університету будівництва і архітектури.

©КНУБА, 2022

ЗМІСТ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА, ЇЇ МЕТА ТА ЗАВДАННЯ.....	3
ТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	5
КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ	7
НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	9
ПЕРЕВІРКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ АВТОРСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ	13
КОМПОЗИЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	14
ЗБІР МАТЕРІАЛУ	24
ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	26
ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ.....	40

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА, ЇЇ МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Методичні рекомендації для атестаційної випускної роботи (далі - АВР) здобувачів вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури розроблено на підставі Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту» та інших нормативних актів України з питань вищої освіти, Положення про організацію навчального процесу в Київському національному університеті будівництва і архітектури, Положення про атестаційну випускну роботу здобувачів вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури.

Кваліфікаційна робота є складовою обов'язкової частини професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 "Політологія" за освітньо-професійною програмою "Політичний менеджмент".

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 052 "Політологія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) від 10.07.2020 р. №911, кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми у політичній сфері, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки; кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації; кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті або в репозитарії закладу вищої освіти або його підрозділу.

Підготовка здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня завершується захистом кваліфікаційної роботи (далі по тексту також – бакалаврська робота) на засіданні атестаційної екзаменаційної комісії.

Бакалаврська робота є самостійним теоретико-прикладним дослідженням, що виконується здобувачем вищої освіти на завершальному етапі фахової підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання.

Кваліфікаційній роботі повинні бути притаманні ознаки наукової праці при умові відповідності роботи сучасному станові розвитку науки та практики в певній галузі політики, наявність дискусійного та полемічного матеріалу, застосування сучасних методичних підходів, аргументованість висновків та пропозицій. Кваліфікаційна робота повинна мати також практичну складову, коли головним завданням є пошук та обґрунтування ефективних методів (механізмів, підходів, технологій, способів, засобів та ін.) дослідження політичних явищ та процесів. Обов'язковою складовою кваліфікаційної роботи є обґрунтування здобувачем вищої освіти власних

пропозицій науково-практичного характеру щодо вдосконалення діяльності органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування, політичних і громадських організацій та об'єднань.

Кваліфікаційна робота повинна спиратись на сучасні наукові знання, а також прогресивний практичний вітчизняний та зарубіжний досвід.

При оцінці кваліфікаційної роботи виходять з того, що її автор повинен уміти:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- складати план дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, керуючись завданнями конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел;
- оформляти результати дослідження відповідно до встановлених стандартів.

Мета виконання кваліфікаційної роботи – навчитися застосовувати набуті у процесі навчання компетентності для самостійного розв'язання складної задачі чи проблеми у сфері політики, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Завдання виконання кваліфікаційної роботи продемонструвати:

- систематизацію і поглиблення теоретичних знань з обраної спеціальності;
- використання вмінь і навичок формулювання, описання і розв'язання проблем теорії та практики;
- вироблення системного підходу до розгляду проблем, виявлення закономірностей і тенденцій розвитку;
- розвиток умінь наукового дослідження, категоріального й теоретичного відображення подій, що відбуваються;
- вміння працювати з літературою: накопичення і обробка інформації з досліджуваної проблеми, аналізу різноманітної емпіричної інформації, її статистичне і комп'ютерне опрацювання;
- вміння, використання нагромадженого в Україні та за кордоном передового досвіду зі спеціальності.

Отримання нового знання за результатами кваліфікаційної роботи означає, що її автор довів свою здатність до інноваційної професійної діяльності, прийняття власних обґрунтованих рішень.

ТЕМА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студент обирає одну з тем, які пропонують на кафедрі. Своєчасний і обґрунтований вибір теми кваліфікаційної роботи значною мірою сприяє процесу засвоєння знань і набуття умінь для ефективної майбутньої діяльності. Викладачі мають надати методичну та консультаційну допомогу у виборі напрямку дослідження та формулюванні теми. Успішна підготовка кваліфікаційної роботи має базуватися на високій особистісній мотивації здобувача вищої освіти.

Теми кваліфікаційних робіт повинні:

- відповідати змісту предметної області політології, а також відповідній освітньо-професійній програмі;
- відображати основні проблеми науково-практичного характеру в межах тематики навчальних дисциплін, які формують загальні та спеціальні компетентності здобувачів вищої освіти.

Здобувач освітнього ступеня має право запропонувати тему кваліфікаційної роботи, яка відповідає напряму підготовки фахівця, з обґрунтуванням доцільності її розроблення. Запропонована тема обов'язково обговорюється на засіданні кафедри і, за умови позитивного рішення, затверджується як тема бакалаврської роботи.

Після затвердження тем наказом ректора університету вони стають напрямом самостійної роботи здобувачів освіти. Тема (проблема) дослідження може змінюватися (уточнюватися) у процесі роботи, але не пізніше ніж за три місяці до захисту бакалаврської роботи. У такому випадку здобувач освіти пише заяву на ім'я завідувача кафедри із обґрунтуванням мотивів зміни теми бакалаврської роботи. На засіданні кафедри приймається відповідне рішення, і витяг з протоколу засідання подається до деканату для внесення змін до наказу ректора КНУБА.

Обираючи тему кваліфікаційної роботи, доцільно враховувати її актуальність, новизну та можливість проведення запланованих досліджень у конкретних реальних умовах за час, відведений на виконання цієї роботи. Вибір теми дослідження повинен врахувати низку чинників, а саме:

- зацікавленість самого студента проблемою дослідження;
- наявність доступних документів та фахових досліджень з обраної проблеми;
- рівень володіння іноземними мовами;
- актуальність та проблемність теми.

.Назва теми повинна відображати головну проблему дослідження та бути інформативною і лаконічною.

Формулювання теми відображає предмет роботи та має визначальний вплив під час вибору теорії та методу, тому повинно бути конкретним. Потрібно уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...»,

«Дослідження деяких шляхів...», «Шляхи...», «Проблеми...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання... » тощо, в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Стилістичне формулювання назви теми повинно бути ретельно проаналізоване. Тема має бути сформульована в одному розповідному реченні (бажано 5-10 слів).

КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ

Наукового керівника та тему АВР призначають рішенням кафедри для кожного здобувача індивідуально. Теми та керівники АВР здобувачів затверджуються наказом ректора університету за поданням деканатів у терміни, визначені деканом факультету з урахуванням графіка освітнього процесу (до початку семестру, у якому заплановано виконання АВР).

Основні обов'язки керівника АВР:

- консультування на етапі обрання теми і складання структури АВР, підготовка резюме АВР;
- своєчасна видача студентів завдання для виконання роботи;
- погодження календарного плану виконання роботи та контроль за його дотриманням;
- систематичне консультування під час виконання АВР;
- надання допомоги студентів у визначенні переліку питань і практичних матеріалів, які належить вивчити й зібрати для виконання роботи, а також у підборі інших матеріалів, які доцільно використовувати під час виконання роботи;
- перевірка проміжних етапів виконання студентом окремих розділів і всієї роботи та надання допомоги в її редагуванні;
- перевірка роботи на предмет: відповідності змісту її темі (назві підрозділів, розділів, роботи у цілому); глибини дослідження, рівня результатів виконаної роботи, самостійності виконання роботи, завершеності, відповідності вимогам до оформлення та дотримання академічної доброчесності;
- координація роботи студента над розробкою розділів АВР;
- перевірка завершеної праці та вирішення питання про допуск її до розгляду комісією з попереднього захисту АВР;
- надання консультацій з підготовки до захисту роботи перед АЕК;
- організація участі студента у наукових конференціях, семінарах та конкурсах;
- допомога з підготовки публікацій студента у наукових виданнях;
- перевірка відповідності електронної версії роботи рукопису (під час передачі її на кафедру);
- інформування кафедри про хід виконання студентом АВР;
- участь у роботі комісії з попереднього захисту;
- участь у засіданні АЕК;

- перевірка ідентичності електронної версії атестаційної роботи, яка подається для перевірки на наявність академічного плагіату, тексту рукопису;
- передача електронної версії атестаційної роботи студента для перевірки на наявність академічного плагіату.

Здобувач має регулярно, не менше одного разу на два тижні, інформувати керівника про стан виконання атестаційної роботи відповідно до календарного плану виконання АВР, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки.

Керівник контролює дотримання календарного плану виконання АВР здобувачем. У разі суттєвих порушень, які можуть призвести до недотримання встановлених термінів надання атестаційної роботи до АЕК, керівник повідомляє завідувача кафедри для вжиття відповідних заходів, зокрема й прийняття рішення про недопущення здобувача до захисту.

НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Написання кваліфікаційної роботи вимагає проведення наукового дослідження, після чого необхідно описати отримані результати за визначеними правилами. Саме результатами теоретичного і практичного дослідження у своїй роботі здобувач вищої освіти має змогу засвідчити рівень професійної підготовки.

Проведення дослідження передбачає:

- первинне уявлення й визначення проблематики, об'єкта і предмета дослідження, цілей роботи;
- формування змісту роботи, який у процесі дослідження доопрацьовується;
- уявлення і осмислення джерел одержання і способів збирання інформації;
- виявлення набору методів проведення дослідження та обробки інформації з проблеми;
- збір інформації, огляд літератури, аналітичну обробку інформації, опис і пояснення фактів, обґрунтування тенденцій і закономірностей, виявлення зв'язків за предметом дослідження;
- розроблення пропозицій, практичних рекомендацій, методик, соціальних технологій тощо.

Пошук літератури за темою є досить кропіткою справою, оскільки визначає ступінь інформованості в досліджуваній галузі. Пошук повинен охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх років. Пошук у мережі Інтернет дає змогу отримати найновішу інформацію про стан розробки проблеми, а також про останні напрямки сучасних досліджень. Під час пошуку й аналізу літературних джерел слід заздалегідь потурбуватися про підготовку бібліографії та про коректність посилань у процесі написання роботи. Тому, коли здобувач вищої освіти робить виписки, треба одразу зазначати дані про літературні джерела: автора та його ініціали, назву статті чи книги, видання, рік, том, номер, сторінку. Доцільно із самого початку готувати список використаних джерел згідно з вимогами до його оформлення: це полегшує процес написання й оформлення роботи і гарантує коректність посилань.

Джерела інформації можуть забезпечити багатоманітні запити дослідника, оскільки містять описи:

- наукових теорій, які відображають ті чи інші сторони об'єкта і предмета дослідження;
- наукової методології, яку можна використати в дослідженні;
- фактів, які передбачається ввести до фактологічної бази дослідження;

- проведених досліджень, які торкаються проблеми дослідження.

У процесі роботи над літературними джерелами здобувач вирішує кілька найважливіших завдань:

- збирання та відбір інформації;
- класифікація інформації;
- реферування літературних джерел;
- використання інформації в дослідницькому процесі.

Метод дослідження – система прийомів вивчення суті явища та процесу. Метод має дві нерозривні сторони: формально-логічну і змістовно-генетичну. Перша – це засоби і прийоми організації та проведення досліджень, збирання й обробки інформації, які характеризують явище, що вивчається. Друга – передбачає необхідність теоретичних узагальнень із використанням системи категорій, законів, принципів діалектичного матеріалізму і конкретної науки.

До загальнонаукових методів належать:

Аналіз – метод наукового дослідження явищ, предметів тощо шляхом поділу їх на складові з метою з'ясування їхньої структури, якостей, зв'язків.

Синтез – метод наукового дослідження явищ, предметів, дійсності тощо у цілісності, єдності та взаємозв'язку їх частин.

Індукція – логічний спосіб пізнання, що ґрунтується на отриманні загальних висновків і положень на основі вивчення окремих фактів, явищ і процесів, або більш загального знання на основі менш загального.

Дедукція – логічний метод пізнання, що ґрунтується на отриманні окремих конкретних висновків, положень, закономірностей розвитку цілісної системи.

Аналогія – метод, за допомогою якого вивчення одних предметів і явищ ґрунтується на їх схожості з іншими.

Моделювання – метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи. Під моделями розуміють системи, що замінюють об'єкт пізнання і слугують джерелом інформації стосовно нього.

Абстрагування (або відволікання) – метод, що дає змогу переходити від конкретних предметів до загальних понять та законів розвитку. Застосовується при перспективному плануванні, коли вивчається робота підприємства за минулий період і прогноз складається на майбутнє.

Конкретизація – досліджується стан предметів у зв'язку з певними умовами їх існування та історичного розвитку.

Системний аналіз – передбачає оцінку об'єкта як системи разом з усіма чинниками, що впливають на його функціонування.

Функціонально-вартісний аналіз – метод дослідження об'єкта за його функцією і вартістю, що застосовується при вивченні ефективного

використання матеріальних і трудових ресурсів. Він дає змогу виявити основні канали непродуктивного використання ресурсів.

Формалізація – метод дослідження об'єктів шляхом представлення їх елементів у вигляді спеціальної символіки. Наприклад, представлення собівартості продукції, ціни чи фінансового результату у вигляді формули.

Гіпотетичний метод застосовується при вивченні нових явищ, які не мають аналогів, ґрунтується на науковому передбаченні, що висувається для пояснення будь-якого явища і потребує перевірки на практиці та теоретичного обґрунтування, щоб стати науковою теорією.

Аксиоматичний метод – метод побудови наукової теорії, за якого деякі твердження приймаються без доведень, а всі інші знання виводяться з них за певними логічними правилами.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей. Один з основних методів наукового пізнання в суспільних науках.

Монографічний метод – це вивчення окремих об'єктів, типових для загальної сукупності, що є представниками передового досвіду.

Створення теорії – виведення загальних закономірностей, узагальнення результатів дослідження, знаходження загальних закономірностей у поведінці об'єктів.

Етапи написання бакалаврської роботи:

- 1) вибір теми;
- 2) складання робочого плану дослідження (в ході роботи може коригуватися та уточнюватися);
- 3) опрацювання документів та наукової фахової літератури в бібліотеках, електронних базах даних; їх аналіз та систематизація; збір, вивчення, перевірка достовірності фактичних даних;
- 4) складання орієнтовного переліку джерел та літератури;
- 5) написання план-конспекту основної частини роботи з фіксацією матеріалу із посиланням на джерело запозичення (статті, монографії, збірники документів, періодичні видання тощо), аби дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- 6) написання вступу та висновків;
- 7) редагування та оформлення роботи;
- 8) складання списку джерел і літератури;
- 9) оформлення переліку використаних скорочень, додатків (за потреби);
- 10) подання чорнового варіанту роботи науковому керівникові;
- 11) усунення зауважень та доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій наукового керівника;
- 12) чистове оформлення роботи;

13) підготовка до захисту і захист роботи (попередній захист бакалаврських робіт – на засіданні кафедри, потім – перед державною екзаменаційною комісією).

У кваліфікаційній роботі не повинно міститися академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації результатів. Кваліфікаційна бакалаврська робота обов'язково проходить перевірку на відсутність академічного плагіату і має бути оприлюднена у репозиторії Університету.

ПЕРЕВІРКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ

АВР на наявність академічного плагіату (дотримання норм академічної доброчесності) перевіряються до проведення попереднього захисту роботи на кафедрі. Перевірка робіт на плагіат виконується згідно з «Положенням про заходи щодо підтримки академічної доброчесності в Київському національному університеті будівництва і архітектури» (<http://surl.li/dpwbd>) відповідною експертною комісією, створеною наказом ректора.

Перевірка робіт на наявність академічного плагіату починається не пізніше ніж за два тижні до початку роботи атестаційних екзаменаційних комісій із захисту АВР.

Члени експертної комісії з питань виявлення та запобігання плагіату повідомляють випускаючі кафедри про терміни та спосіб передачі АВР для перевірки на наявність академічного плагіату.

Керівники атестаційних робіт, після перевірки ідентичності рукопису та електронної версії АВР, та відповідно до графіку прийому, особисто (або через відповідальних осіб, призначених на кафедрі) здають електронні версії рукописів АВР експерту комісії для перевірки на наявність плагіату.

Після перевірки здобувач отримує довідку встановленого зразка про виявлений відсоток співпадіння тексту АВР з іншими джерелами. Довідку підписує член експертної комісії, який здійснював перевірку, та передає на випускову кафедру.

У випадку виявлення вмісту плагіату у атестаційній роботі понад встановлений ліміт, робота розглядається апеляційною комісією.

Здобувач подає заяву на проведення апеляції на ім'я декана факультету, після чого створюється апеляційна комісія для розгляду АВР. До складу комісії мають увійти: член експертної комісії з питань виявлення та запобігання плагіату, завідувач випускової кафедри, яка представила роботу до захисту, декан або його заступник. Апеляційна комісія розглядає звіт про перевірку на наявність академічного плагіату, пояснювальну записку та графічну частину АВР та приймає остаточне рішення щодо допуску роботи до захисту – робота може бути допущена до захисту, повернута на доопрацювання, не допущена до захисту. Апеляційна комісія готує висновок у вигляді протоколу (рішення) по кожній АВР окремо.

Апеляція з питань виявлення академічного плагіату подається не пізніше наступного дня після виконання перевірки роботи на наявність академічного плагіату. Апеляція розглядається протягом трьох календарних днів після подачі заяви здобувачем.

Робота апеляційної комісії може проводитись у період роботи атестаційної екзаменаційної комісії, але до початку останнього її засідання.

ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ АТЕСТАЦІЙНИХ ВИПУСКНИХ РОБІТ

З метою встановлення відповідності атестаційних робіт вимогам до оформлення, змісту та структури, а також перевірки готовності здобувачів до захисту, випусковою кафедрою проводиться попередній захист АВР здобувачами. Для цього завідувач випускової кафедри створює комісію з науково-педагогічних працівників кафедри.

За результатами попереднього захисту комісія робить висновок про якість виконаної здобувачем роботи, за необхідності робить зауваження і надає відповідні рекомендації щодо доопрацювання.

Терміни проведення попереднього захисту і його формат призначає кафедра та повідомляє здобувачів при видачі завдання – термін проведення попереднього захисту вноситься до календарного плану виконання роботи.

Оцінювання робіт відбувається за результатами обговорення комісією з попереднього захисту випускової кафедри. Оцінка АВР доводиться до відома здобувачів після проведення попереднього захисту і вноситься завідувачем кафедри до подання голові АЕК.

КОМПОЗИЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Композиція й оформлення кваліфікаційної роботи дають змогу оптимально структурувати матеріал і донести ідею дослідження, його результати та висновки . Традиційно кваліфікаційна робота **повинна містити:**

- титульний аркуш;
- зміст ;
- перелік умовних позначень і скорочень (за наявності);
- вступ ;
- основну частину, розподілену на розділи та підрозділи;
- висновки;
- список використаних джерел.
- додатки (за наявності);

Кожен із цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

На *титульному аркуші* зазначають:

- назву навчального закладу;
- факультет, кафедру;
- реквізити затвердження завідувачем кафедри;
- найменування роботи (бакалаврська);
- шифр і найменування спеціальності та освітньої програми;
- тему;
- прізвище, ім'я, по батькові автора;
- посаду, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали керівника;
- відомості про дату захисту роботи;
- відомості про оцінку роботи;
- місто і рік захисту.

Зміст роботи розташовують безпосередньо після титульної сторінки, починаючи з наступного аркуша. До змісту включають: вступ; послідовно перелічені назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки); висновки; список використаних джерел; назви додатків і номери сторінок, з яких починаються розділи та інші структурні елементи.

Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати або подавати їх в іншому формулюванні, послідовності і співвідповідності в порівнянні з заголовками в тексті не можна.

Заголовки однакових ступенів рубрикації необхідно розташовувати один під одним. Заголовки кожного наступного ступеня мають бути зміщені на п'ять знаків праворуч стосовно заголовків попереднього ступеня. Усі заголовки починають із прописної літери без крапки наприкінці.

Умовні позначення, які використовуються при написанні кваліфікаційної роботи повинні бути наведеними на окремому аркуші перед основним змістом з позначеннями в скороченій та повній формах. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів подають у роботі окремим списком перед вступом (за необхідності). Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і т. ін., то їх перелік може бути поданий у роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік друкують двома колонками, в яких зліва в алфавітному порядку наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення та ін. повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровують у тексті при першому згадуванні.

Вступ слід писати після виконання самої роботи. Назва «Вступ» показує, що здобувач освітнього ступеня закінчив роботу, і може зробити самостійні висновки. Це підкреслює важливість інформації, яка повинна бути подана у вступі.

Таким чином, у вступі студент визначає сутність, наукове та суспільно-політичне значення обраної ним проблеми дослідження. У вступі наводиться обґрунтування **актуальності теми** і доцільність виконання роботи. Актуальність треба розкривати кількома реченнями (3–4). Цілком доречним є зіставлення дослідницької проблематики із ширшим загальнокультурним, політико-соціальним та якимось іншим (інколи можна говорити, навіть, про загальноінтелектуальну перспективу) контекстом. Тобто, йдеться про стисле змалювання загального фону (він може бути дуже різним – у залежності від специфіки та теми наукової роботи), на якому чи в рамках якого відбуваються процеси, які обрані до детальнішого осмислення. Саме це співвіднесення локальної проблеми та загального контексту дає змогу чіткіше продемонструвати важливість та актуальність теми, яка розробляється у дослідженні. Далі наводиться **стислий огляд літературних джерел** з наведенням переліку тих авторів, хто займався відповідною проблемою та зазначення наукового внеску, який вони зробили. Далі **визначаються мета і завдання дослідження**, які формуються на основі аналізу джерел і літератури та визначення актуальності теми. **Мета** роботи визначає стратегічну ціль дослідження, вирішенню якої підпорядкована робота в цілому, усі структурні частини, вся логіка роздумів та інтелектуальних побудов, що мала б пронизувати

працю від її початку до завершення. Мета розкривається переліком завдань, які вирішуються в роботі (орієнтовно близько 4-5 завдань). Конкретні завдання, які будуть вирішуватися відповідно до визначеної мети, зазначають у формі перерахунку: “встановити...”, “виявити...”, “виділити...”, “визначити...”, “виробити...”, “відпрацювати...”, “дати прогноз...”, “дослідити...”, “запропонувати...”, “здійснити...”, “обґрунтувати...”, “описати...”, “охарактеризувати...”, “передбачити...”, “покращити...”, “поширити...”, “проаналізувати...”, “розкрити...”, “розробити...”, “узагальнити...”, “уніфікувати...”, “упровадити...” та ін.

Формулювати завдання слід точно і чітко, оскільки опис їх вирішення повинен становити зміст розділів роботи. Заголовки розділів кваліфікаційної роботи визначаються саме при формулюванні завдань дослідження.

Завдання роботи визначають шляхом декомпозиції мети на окремі прості складові, які відображають етапи дослідження в їх логічній послідовності. При цьому потрібно враховувати, що під час опрацювання проблемної ситуації як суперечності, доцільно виділяти три складові, що зумовлюють додаткові цілі: перша полягає у вивченні однієї сторони суперечності (аналіз ситуації, в тому числі недоліки і чому це стало проблемою, огляд літератури з питання й досвіду вирішення проблемної ситуації тощо); друга полягає у вивченні можливих шляхів її розв’язання, здійсненні необхідних досліджень і розробок, тобто в побудові концептуальної моделі майбутньої ситуації та засобів її реалізації; третя узагальнює попередні дві та відображає засоби розв’язання проблеми, пропозиції та рекомендації, механізми їх практичного впровадження. Слід пам’ятати, що набір завдань з реалізації мети обґрунтовує і визначає структуру роботи, значною мірою визначає її зміст.

Об’єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обраний для вивчення.

Предмет дослідження конкретизує проблемну ситуацію в межах об’єкта дослідження і підлягає безпосередньому вивченню в роботі. Саме на нього спрямована увага здобувача вищої освіти, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи. Таким чином, об’єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. Якщо є потреба у визначенні місця об’єкта і предмета дослідження в часі та просторі, то визначається хронологічні та територіальні межі роботи.

Методи дослідження. Відображають згідно з якими законами, принципами і положеннями наукової теорії виконана бакалаврська робота. Перелік методів дослідження подають у зв’язку зі змістом роботи, коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Методи дослідження як інструмент знаходження фактичного матеріалу – обов'язкові елементи до вступу роботи і необхідна умова досягнення поставленої мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Серед найпоширеніших можна назвати такі методи: порівняння, абстрагування, аналіз і синтез, аналогії. Крім того, серед основних методів можуть бути застосовані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, основу яких становлять системний аналіз, історичний і діалектичний методи, індукція й дедукція, аналіз і синтез, абстрагування, моделювання, прогнозування, експертиза тощо.

Одержані у кваліфікаційній роботі результати повинні мати **практичне та теоретичне значення** (за наявності). Необхідно дати опис конкретних результатів дослідження або рекомендацій, які мають прикладне значення, а також пропозиції щодо їх подальшого використання.

Апробація результатів дослідження і публікації (за наявності) відбиває перелік науково-комунікативних заходів і наукових джерел, у яких містяться опубліковані результати кваліфікаційної роботи. Якщо така апробація наявна - вказується назва (тема) доповіді, виступу на конференції або тез (статті), назва наукового заходу, місце та час проведення (публікації).

Для характеристики **структури роботи** слід вказати про наявність її складових частин: вступ, кількість розділів, які розбиті на підрозділи, висновки, список використаних джерел і літератури (із зазначенням загальної кількості опрацьованих матеріалів), кількість додатків (за наявності), а також зазначити сукупний обсяг роботи у сторінках.

Вступ доцільно писати після завершення роботи, коли остаточно з'ясовано всі аспекти проблем дослідження. Обсяг вступу не повинен перевищувати 4 аркушів.

Основна частина роботи складається з розділів (як правило, трьох). У всіх розділах основної частини роботи виклад матеріалу повинен мати концептуальну єдність, методологічну і стилістичну цілісність. Кожний розділ потрібно починати з нової сторінки. Розділи можуть поділятися на підрозділи (параграфи), пункти, підпункти, які нумерують арабськими цифрами.

Наприкінці розділів обов'язково формулюються **авторські** висновки (у параграф 2-3 абзаци, у розділі 4-6 абзаців) із стислим викладанням результатів дослідження.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу

крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо. Пункти повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу або підрозділу.

Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою.

У роботі усі твердження потрібно обґрунтовувати та доводити фактичним матеріалом із посиланням на документи або літературу.

У **першому розділі**, який складається з двох-трьох підрозділів, подається теоретичний аналіз та обґрунтування актуального завдання, що досліджується, розглядається сутність, зміст, історія та сучасні тенденції предмета дослідження, методичні підходи тощо. Важливим на цьому етапі є аналіз, огляд та вивчення джерел та літератури, щоб з'ясувати в якому стані в сучасній науці перебуває дана проблема, що досліджено іншими авторами в цьому напрямі, а які моменти не досить вивчені, або взагалі не розглядалися. Після одержання даних за результатами аналізу літератури і формулювання попередніх висновків, необхідно порівняти точки зору, які існують у класичній науці та практиці, висловити свою точку зору з даної проблеми. Це дозволить виявити ступінь новизни. Для цього необхідно методично правильно виконати теоретичне дослідження.

Першочергово складається список літератури, з якого обираються джерела, які найбільш відповідають темі дослідження. З кожного джерела виписуються цитати і формується картотека, в якій джерела описуються згідно з діючими стандартами. Відразу ж необхідно правильно заповнювати ці картки, щоб надалі не довелося повторно брати книгу, статтю для уточнення, наприклад, кількість сторінок у ній. Вибір літератури є важливим етапом для наступного оформлення її списку, а також для того, щоб у найкоротший термін знайти необхідне джерело для посилання на нього при написанні наукової статті, або підрозділу роботи. Ідеальний варіант – комп'ютерна картотека, в якій файли систематизуються таким чином, щоб швидко знайти потрібну інформацію.

Почати вивчення літератури можна з перегляду журналів останніх років, що стосуються об'єкта дослідження. Для цього слід переглянути в бібліотеці журнали, монографії, реферативні журнали з тематики роботи. Досить ефективним є використання реферативних журналів. Варто звертати увагу на наявність робіт, які безпосередньо розкривають проблематику бакалаврської роботи, а також виокремлювати роботи, які висвітлюють означену проблематику опосередковано. Варто спробувати здійснити класифікацію наявних наукових робіт (поділити на певні групи, виділивши спільне та відмінне у цих роботах) та зробити висновок - чи є обрана тема для дослідження ґрунтовно вивченою науковцями чи ні. Також подається стислий аналіз використаних джерел.

До джерел в рамках підготовки бакалаврської роботи відносять різноманітні офіційні документи, міжнародні договори, національне законодавство, повідомлення преси, матеріали статистичних збірників, виступи політичних діячів, інформаційні повідомлення, рейтинги, індекси, матеріали офіційних веб-сайтів державних установ, дослідницьких центрів, офіційних осіб (громадських і політичних діячів тощо). Варто здійснити поділ використаних джерел на групи та презентувати стислий огляд кожної групи.

Теоретичний розділ не повинен бути компіляцією чужих думок, навіть, за умов використання посилань. Грамотно зроблений огляд джерел та літератури передбачає зіставлення думок, методик, концепцій різних авторів. Автор кваліфікаційної роботи має показати своє відношення до цих положень і зробити відповідні висновки, а також запропонувати свої концептуальні положення вирішення поставленої проблеми.

Перший розділ становить **25-30 % загального обсягу роботи.**

Другий розділ кваліфікаційної роботи має аналітико-дослідницький характер і складається з двох-трьох підрозділів. На основі аналізу статистичних та інших джерел інформації оцінюється стан об'єкта дослідження: подається загальна характеристика процесу, розглядаються позитивні і негативні сторони досліджуваного явища, досягнення і сучасні тенденції розвитку. Разом з тим, здобувач вищої освіти повинен виявити критичний підхід до аналізу проблеми, вміти побачити невикористані резерви. Для цього він складає діагностичні таблиці, графіки тощо, використовує статистико-економічні, економіко-математичні методи тощо.

Матеріали цього розділу можуть базуватися на ретельному вивченні діючого законодавства, на всебічному і глибокому аналізі статистичного і фактичного матеріалу, зібраного в процесі навчальної практики. У цьому розділі виконується ретельний аналіз з використанням емпіричних та статистичних методів і моделей факторного аналізу. Просте зіставлення плану і факту, або даних звітної і базисного періодів для кваліфікаційної роботи недостатньо.

Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми цього розділу мають супроводжуватися поясненнями та висновками, які дозволяють визначити сутність і стан явищ та процесів, що досліджуються, розкрити їх особливості та тенденції розвитку, створити базу для виявлення невикористаних резервів удосконалення діяльності.

Другий розділ та висновки до нього повинні становити **30-35% загального обсягу роботи.**

Завданням **третього розділу** є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій щодо удосконалення предмета дослідження на базі основних теоретичних положень, методичного інструментарію, що викладені у

першому розділі, а також з урахуванням результатів аналізу, проведеного у другому розділі дослідження.

Третій розділ найскладніший. Для обґрунтування пропозицій з вдосконалення тих чи інших явищ, реалізації резервів необхідні, як правило, відповідні методики. Цей фактор потрібно враховувати при складанні календарного плану виконання роботи, де на написання третього розділу доцільно приділяти більше уваги.

Необхідно звернути увагу на два методично важливих моменти. Це розробка пропозицій та заходів з їх реалізації.

Третій розділ повинен містити обґрунтовані пропозиції здобувача освітнього ступеня, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі. Структурно вміщує два-три підрозділи. Характер і зміст пропонованих заходів мають ґрунтуватися на аналізі, проведеному в другому розділі роботи. У цьому розділі викладаються результати власних досліджень автора з висвітленням того нового, що він вносить у розробку обраного напрямку дослідження. Здобувач освіти повинен давати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень, негативні результати, які зумовлюють необхідність припинення подальших досліджень.

Однією із частин обґрунтування пропонованих здобувачем вищої освіти заходів мають бути припущення щодо можливої ефективності (політичної, соціальної, економічної тощо), прогнозів, обґрунтування проєктів.

Заходи і рекомендації з удосконалення предмета дослідження можуть підтверджуватися розрахунками економічного ефекту.

Третій розділ має становити **30-35% загального обсягу роботи**.

Наприкінці кожного підрозділу (з якого складаються розділи) та розділів автор має зробити висновки.

Висновки є завершальною частиною кваліфікаційної роботи. Тут стисло за нумерованими пунктами подають найважливіші наукові та практичні результати, отримані в роботі, з формулюванням вирішеної проблеми та/або завдання. Вони містять стислий виклад найбільш важливих наукових і практичних результатів, отриманих у роботі, які повинні відображати формулювання вирішуваної проблеми (завдання), її значення для науки і практики. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо використання здобутих результатів.

У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі розкривають методи вирішення поставленого в роботі завдання, їх практичний аналіз, порівняння з відомими рішеннями.

У висновках необхідно: наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів; обґрунтувати їх достовірність; викласти рекомендації щодо використання результатів дослідження у практичній діяльності. Висновки потрібно формулювати стисло та конкретно у формі наукових тверджень, а не в анотаційному стилі. Тобто, не слід починати висновки словами: “проаналізовано...”, “встановлено...”, “виявлено...”, “доведено...”, “досліджено...”, “розроблено...”, “отримано ...”, “запропоновано...”.

Висновки мають відповідати завданням роботи. Якщо було поставлено п'ять завдань, то повинні бути сформовані п'ять чітких результатів, які відповідають цим завданням.

Обсяг загальних висновків складає **3-4 сторінки**.

Наприкінці кваліфікаційної роботи наводяться додатки, а потім список використаних джерел. **Список використаних джерел і літератури** має складати від 20-и до 60-и одиниць. Список має містити перелік усіх документів і наукових публікацій, на які є посилання в тексті роботи. Внесення до списку використаних джерел без посилання на них у тексті заборонено. У списку використаних джерел мають бути посилання на чинні нормативні документи та іноземні видання. Спочатку подаються джерела. Джерела слід групувати за видами:

1) міжнародні та міждержавні договори; 2) акти державного законодавства; 3) соціально-економічні статистичні збірники; 4) матеріали періодичної преси; 5) мемуари, щоденники; 6) тематичні збірники документів тощо. Далі розміщується література: монографії, наукові статті, експертні висновки, навчальні посібники тощо.

Перелік публікацій складається за алфавітним порядком прізвищ авторів або заголовків (в разі відсутності автора – за назвою книги, збірників тощо) згідно з чинними нормами бібліографічного опису. Видання, надруковані кирилицею, передують тим, які видані іншими алфавітами (латиницею тощо). Всі іншомовні видання у списку наводяться мовою оригіналу. Нумерація у списку використаних джерел і досліджень є наскрізною.

Ставлення до підготовки бібліографічного опису списку використаних джерел та літератури має бути як найсерйозніше, оскільки вона демонструє і підкреслює здатність конкретного студента відшукати максимальну (принаймні необхідну) кількість спеціальної літератури (як загальновідомої, так і тієї, з якою працює вузьке коло спеціалістів) із визначеної проблематики.

У **додатки** включаються допоміжні матеріали (як правило, цифрові дані, інфографіка). Вони не є обов'язковою частиною роботи, але деякі з досліджень можуть передбачати чи навіть потребувати спеціальних додатків. Важливим є викладення матеріалу науковою мовою. Її ознакою є

формально-логічний спосіб викладу матеріалу, точність, ясність, стислість, смислова завершеність. У текстах бакалаврських робіт не рекомендується емоційність та публіцистичний стиль викладу. Вживаються конструкції з невизначено-особовими реченнями (Недоцільно писати: «Я пропоную...», «ми аналізуємо», натомість: «пропонується», «аналізується»).

ЗБІР МАТЕРІАЛУ

Окрему увагу слід приділити **процесу збору матеріалу**. Після узгодження плану роботи з науковим керівником починається наступний етап, пов'язаний із пошуком та послідовним опрацюванням матеріалу, який становить собою основу тексту бакалаврської роботи та має містити результати дослідження. Первісна робота над збором матеріалу передбачає поглиблене вивчення наукової, фахової, експертної літератури та відповідних темі роботи офіційних документів, статистичних звітів, інших офіційних даних. Матеріал варто шукати відповідно до теми/проблеми, якому має бути присвячений конкретний підрозділ відповідного розділу.

Збір матеріалу варто починати з виявлення сутності базових понять про процеси та явища, які досліджуватимуться у бакалаврській роботі. Наприклад, якщо тема роботи пов'язана із вивченням « політичної культури » у певній державі, то варто з'ясувати які існують інтерпретації цього поняття у фаховій літературі, порівняти ці тлумачення, визначитися з тим варіантом, який здається найбільш вдалим в рамках розробки обраної теми дослідження. Крім цього варто дослідити базові документи (законодавчі акти або інші офіційні документи) тієї країни, політична культура якої вивчається, аби знати що саме вкладається у це поняття у тій державі, політична культура якої досліджуватиметься у рамках бакалаврської роботи.

У процесі пошуку, збору та обробки інформації, співставленні фактів та даних, варто фіксувати походження цієї інформації. Для цього радимо робити посторінкові посилання, які на фінальному етапі роботи над текстом мають бути оформлені відповідно до вимог стандарту ДСТУ 8302:2015 (приклади додаються в додатку Л).

Матеріали для написання бакалаврської роботи можна шукати у науковій бібліотеці Київського національного університету будівництва і архітектури <http://www.library.knuba.edu.ua/>, її репозитарії.

Також варто звернутися до літератури та інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. На сайті цієї бібліотеки <http://nbuv.gov.ua/> можна знайти як каталоги тих публікацій, які є у самій бібліотеці (доступні для роботи у читальних залах та на абонементі), так і повнотекстові матеріали, доступні онлайн за наступним лінком: <http://nbuv.gov.ua/node/2116>. Наприклад, бібліотека містить матеріали наукової періодики України (структуровані за назвами збірників в алфавітному порядку) за лінком http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=

При роботі з пошуком джерел у мережі Інтернет варто звертати увагу на походження інформації. Для роботи над збором матеріалу варто

звертатися до офіційних веб-сайтів державних установ та інституцій (сайтів парламентів, президентів, королівських родин, міністерств та відомств, органів самоврядування тощо), міжнародних організацій, політичних партій та об'єднань, університетів, якісної преси та інших ЗМІ та ЗМК тощо. Варто уникати сайтів, які передрукують інформацію без вказування джерела її походження, де не вказується дата матеріалу або дата події, містять інформацію, яку не можна перевірити за іншими джерелами, або розважальний контент.

При роботі над пошуком матеріалів для бакалаврської роботи варто ознайомитися з публікаціями на офіційних сторінках наукових фахових видань України, які містять повні тексти наукових статей. Крім вже згаданої Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського перелік фахових видань, які можуть бути корисними при написанні бакалаврських робіт в рамках освітньої програми «Політичний менеджмент» є на сайті МОН України, або його можна переглянути у Реєстрі наукових фахових видань України на сайті Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації за наступним лінком: <http://nfv.ukrintei.ua/>

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка до захисту та захист кваліфікаційної роботи є логічним завершенням процесу її підготовки. Допуск студента до захисту бакалаврської роботи здійснює випускова кафедра за результатами попереднього захисту, засвідчуючи це у протоколі засідання кафедри.

Після завершення розробки розділів АВР, перед поданням для попереднього захисту на кафедрі, здобувач разом з керівником складає **резюме до роботи**.

В резюме до АВР має бути вказано:

- бібліографічні дані (назва навчального закладу, прізвище, ім'я та по батькові студента, факультет, група, назва роботи, освітній ступінь, спеціальність, прізвище, ініціали, вчене звання та науковий ступінь наукового керівника);
- обсяг роботи (кількість розділів, сторінок, таблиць та рисунків у тексті пояснювальної записки, кількість і формат креслень, плакатів, слайдів);
- зміст розділів роботи або етапів дослідження – коротка характеристика роботи з висвітленням проаналізованих у роботі проблем та з обов'язковим розкриттям новизни ідеї, оригінальності, відмінність від попередніх робіт за схожою тематикою;
- підсумки роботи (висновки).

Наприкінці резюме наводять ключові слова. Їх використовують, головним чином, для пошуку. Бібліографічні дані, назва АВР та ключові слова мають бути наведені як українською, так і англійською мовами.

Для АВР здобувачів освітнього рівня бакалавра оптимальний обсяг авторського резюме становить 1 сторінка тексту. Резюме розміщується після титульної сторінки та індивідуального завдання.

Терміни проведення попереднього захисту бакалаврських робіт за певною освітньою програмою плануються не пізніше, ніж за один місяць до захисту. Графік затверджується завідувачем випускової кафедри і оголошується студентам.

Остаточний варіант кваліфікаційної роботи разом із відгуком керівника та рецензією подається здобувачем освітнього ступеня на кафедру після попереднього захисту **не пізніше, ніж за 20 днів до запланованої дати захисту**.

Кваліфікаційна робота подається у роздрукованому, а також у електронному вигляді на диску. Після попереднього захисту на кафедрі за умови позитивного рішення АВР подається на рецензування. Рецензентом може бути професор/доцент іншої (суміжної) кафедри КНУБА (внутрішній рецензент), іншого ЗВО або представник виробництва (зовнішній рецензент). Наприкінці рецензії вказується оцінка роботи. Завідувач кафедри

з'ясовує ступінь готовності роботи і, за умови позитивної внутрішньої (зовнішньої) рецензії та експертного висновку, рекомендує допустити її до захисту.

Робота не допускається до захисту і не зараховується у разі виявлення плагіату чи фальсифікації результатів дослідження. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат здійснюється у науково-координаційному центрі КНУБА з використанням спеціального програмного забезпечення, про що здобувач освіти отримує відповідну відмітку на титульній сторінці роботи. Для перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат здобувач вищої освіти подає роботу в електронному вигляді.

У рецензії на кваліфікаційну роботу зазначають її позитивні та негативні аспекти:

- вміння сформулювати тему й обґрунтувати її актуальність;
- логічну послідовність викладу матеріалу;
- розуміння автором проблематики дослідження;
- повноту аналізу літератури (вітчизняної та зарубіжної);
- конкретні зауваження (якщо такі виникають у рецензента) щодо недостатньої обґрунтованості тверджень, висновків, відповідності застосованих методик, обраних методів опрацювання результатів, коректності та обґрунтованості формулювань та висновків;
- самостійність і оригінальність осмислення матеріалу;
- мовна грамотність, оформлення та стиль роботи;
- коректність цитувань і технічне оформлення.

Рецензія містить рекомендації щодо оцінки роботи. Рецензія має бути завірена печаткою структурного підрозділу де працює рецензент.

Підсумкову оцінку за кваліфікаційну роботу виставляють на підставі рекомендацій наукового керівника, висловлених у відгуку, а також рекомендованої рецензентом оцінки, доповіді здобувача вищої освіти та відповідей на запитання на захисті роботи.

Відгук керівника містить характеристику актуальності теми роботи, здобувача, отриманих результатів та їх значення для теорії і практики політичної науки. Керівник оцінює роботу, про що зазначається наприкінці відгуку.

Не пізніше, ніж за два тижні до захисту здобувач вищої освіти подає завершену (підписану студентом та переплетену в тверду обкладинку) кваліфікаційну роботу (із відгуком керівника, зовнішньою рецензією та експертним висновком) секретареві державної екзаменаційної комісії. Усі наукові роботи, що надійшли після офіційного встановленого терміну, можуть бути прийняті лише за спеціальним розпорядженням завідувача кафедри. Кваліфікаційну роботу автор захищає публічно на засіданні

Державної екзаменаційної комісії у присутності керівника, інших здобувачів вищої освіти та всіх, хто бажає бути присутнім на захисті.

У випадку проведення захисту дистанційно, усі матеріали передаються секретарю АЕК у електронному вигляді електронною поштою або іншими доступними засобами зв'язку.

У випадку невиконання всіх вимог чи несвоєчасного подання кваліфікаційної роботи на кафедру здобувач освітнього ступеня не допускається до захисту. Студент має право ознайомитися з відгуком і рецензію на свою роботу напередодні захисту.

Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи полягає у виготовленні засобів для висвітлення основних результатів досліджень і підготовці доповіді виступу.

У процесі виступу обов'язковим є використання заздалегідь підготовлених мультимедійних презентацій.

Вимоги до презентації

Презентація виступу на захисті кваліфікаційної роботи зазвичай не повинна перевищувати 7-10 хвилин та до 15 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Тіло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за фон, а отже краще використовувати світлий фон з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу від змісту презентації. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 18-20 р., через 1,5-2 інтервали. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 рядків тексту.

Презентація виступу повинна містити:

- 1-й слайд – тема атестаційної роботи, прізвище здобувача та керівника, назва випускової кафедри, рік захисту;
- 2-й слайд – актуальність теми атестаційної роботи, мета, наукова новизна, об'єкт, предмет, проблема дослідження;
- 3-й слайд – задачі та методи дослідження, структура атестаційної роботи;
- 4-й та наступні слайди – виклад результатів розробки окремих розділів атестаційної роботи, проведення досліджень;
- останній слайд – загальні висновки та результати атестаційної роботи.

Класичні помилки презентації:

- забагато матеріалу на слайді;
- забагато слайдів;
- дуже швидко йдуть слайди;

- малий шрифт;
- надмірне “декорування”;
- фон слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскравий, відволікає увагу;
- не виправдане використання ефектів анімації;
- доповідач говорить до екрану.

Захист кваліфікаційної роботи складається з таких частин:

- виступ здобувача освітнього ступеня;
- відповіді на поставлені запитання;
- оголошення відгуку керівника про роботу здобувача освітнього ступеня;
- оголошення зовнішньої рецензії;
- відповіді здобувача освітнього ступеня на зауваження зовнішнього рецензента;
- виступи присутніх на захисті;
- завершальне слово здобувача освітнього ступеня.

Виступ складається із трьох смислових частин, які відповідають за змістом вступу, основній частині та висновкам кваліфікаційної роботи. У вступі доповіді висвітлюється актуальність досліджуваної теми, формулюють об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Основна частина, передусім, розкриває суть, методикку й особливості організації та проведення емпіричного дослідження та містить аналіз отриманих результатів із демонстрацією кількісних та якісних показників з метою обґрунтування достовірності тверджень. У висновках наводяться головні результати дослідження і визначається теоретичне і практичне значення отриманих результатів та можливі перспективи подальших досліджень.

Здобувач вищої освіти має можливість заздалегідь ознайомитися з рецензією, отже зобов'язаний підготувати відповіді на наявні у ній зауваження. Слід пам'ятати, що оцінку виставляє атестаційна комісія на підставі публічного захисту, отже, відповіді на зауваження, наведені у рецензії, мають велике значення: успіх захисту значною мірою залежить від того, наскільки правильно і ґрунтовно здобувач освітнього ступеня відповідає на висловлені зауваження до роботи, а також на питання членів державної комісії та присутніх. Відповіді на зауваження, а також поставлені членами екзаменаційної комісії питання є публічним виявом знання досліджуваної проблеми, володіння матеріалом, здатності вести наукову дискусію. З огляду на те, що здобувач вищої освіти має можливість завчасно підготувати відповіді на зауваження, цей етап захисту є дуже важливий і суттєво впливає на оцінку кваліфікаційної роботи.

У відповідях на зауваження рецензента та питання, які задаються після доповіді, бажано уникати двох крайностей:

- зайвої стислості і категоричності;
- зайвої багатослівності.

Культура мовлення та дотримання регламенту є обов'язковим елементом культури й етики наукових повідомлень. Бажано ознайомитися з приміщенням напередодні захисту, продумати як краще забезпечити унаочнення.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи:

1. Уміння сформулювати тему й обґрунтувати її актуальність.
2. Рівень опрацювання теми, повнота її розкриття.
3. Повнота аналізу літературних джерел.
4. Відповідність застосованих методів дослідження.
5. Якість інтерпретації та аналізу отриманих результатів дослідження.
6. Відповідність висновків меті та завданням дослідження, коректність висновків.
7. Творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу.
8. Оформлення та володіння стилем наукового викладу; коректність цитувань, оформлення бібліографії.
9. Правильність та акуратність оформлення кваліфікаційної роботи.
10. Доповідь на захисті, її відповідність виконаній роботі; інформативність отриманих результатів; культура мовлення.
11. Використання під час захисту засобів унаочнення та якість їх виконання.
12. Вміння коректно, стисло, точно відповідати на запитання.

Оцінка кваліфікаційної роботи виводиться на підставі підсумовування балів, виставлених членами державної екзаменаційної комісії на захисті кваліфікаційної роботи. Кожен з оцінюваних аспектів має певну максимально можливу кількість **балів**:

Відмінно. Кваліфікаційна робота виконана бездоганно, своєчасно, самостійно, забезпечує повне розкриття теми і містить елементи новизни. Теоретична частина містить значний і різноманітний масив опрацьованих інформаційних джерел, критичний огляд наукової літератури, узагальнення і висновки, які дозволяють чітко визначити авторську позицію. Аналітична частина містить глибокі і всебічні дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища досліджуваного об'єкта, автор використовує сучасні аналітичні і методологічні інструментарії, представлені авторські висновки базуються на якісно опрацьованій статистичній інформаційній базі. Представлені рекомендації здобувача освітнього ступеня мають практичну цінність, адекватні виявленим

проблемам. У роботі розроблені певні аспекти впровадження запропонованих пропозицій.

Відгук та рецензія позитивні. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на питання правильні, стислі, аргументовані.

Добре. Тема кваліфікаційної роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру. В роботі зустрічається порушення логіки у побудові дослідження, взаємозв'язок між підрозділами роботи. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Дослідження проведені на обмеженій інформаційній базі, відсутні чітко аргументовані авторські висновки. Подані у роботі авторські пропозиції не містять аналітичного обґрунтування доцільності їх реалізації.

Відгук та рецензія позитивні, але містять окремі зауваження. Доповідь логічна, ілюструє знання теми дослідження. Наочний матеріал оформлений з огріхами. Відповіді на питання в основному правильні, здобувач вищої освіти добре знає предмет роботи.

Задовільно. Тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення, авторські висновки. Назви розділів не відповідають змісту, план дослідження незбалансований. Порушена логіка представленого матеріалу, змістовне наповнення розділів не пов'язано між собою. У аналітичному розділі поверхнево подана інформація, що не дозволяє аргументувати зроблені авторські висновки. Розроблювальна частина має описово-декларативний характер, пропозиції обґрунтовано непереконливо. Є зауваження щодо оформлення кваліфікаційної роботи.

Доповідь прочитана за текстом, здобувач вищої освіти не володіє окремими питаннями теми, не всі відповіді на запитання членів державної екзаменаційної комісії правильні або повні. Наочні матеріали не відображають зміст виконаної аналітичної частини роботи.

Незадовільно. Мета кваліфікаційної роботи сформульована не чітко, змістовне наповнення роботи не відповідає темі дослідження. Відсутня логіка у побудові дослідження, назви окремих розділів не відповідають їх змісту. Важко визначити ступінь самостійності виконання здобувачем освітнього ступеня представленої кваліфікаційної роботи. У роботі яскраво виражений компіляційний характер, відсутні посилання на використані джерела. В аналітичній частині представлений застарілий матеріал. Порушена чи відсутня логіка запропонованих заходів з проведеним аналізом діяльності органу публічної влади. Обґрунтування ефективності запропонованих рекомендацій і пропозиції відсутні. Оформлення роботи має суттєві недоліки. Доповідь не відображає зміст виконаної роботи, більшість відповідей на питання неточні або неправильні, здобувач вищої

освіти не володіє предметом дослідження. Наочні матеріали до захисту кваліфікаційної роботи відсутні.

Кваліфікаційна робота до захисту не допускається. Робота подана науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням термінів. Написана на тему, яка своєчасно не була затверджена наказом. Здобувач освітнього ступеня не володіє поданим матеріалом, не орієнтується у предметі дослідження. Необхідні джерела не опрацьовані. Відгук наукового керівника негативний. Відсутній необхідний комплект супровідних документів. Структура не відповідає вимогам. Робота невідповідно оформлена.

Здобувачі вищої освіти під час захисту кваліфікаційних робіт **допускають помилки**, частина яких є **типовими**, зокрема:

- 1) зміст кваліфікаційної роботи не розкриває повністю тему чи її основної частини;
- 2) у теоретичній частині компіюється текст, а таблиці, рисунки наводяться без посилань на джерела, що були використані;
- 3) неправильно оформлюються цитування;
- 4) оформлення списку використаних літературних джерел не відповідає стандарту;
- 5) недостатня кількість літературних джерел;
- 6) в аналітичній частині занадто детально наводиться виконання розрахунків;
- 7) у тексті наводяться громіздкі таблиці, хоча їх доцільно перенести в додатки;
- 8) недостатньо використовуються графічні наглядні засоби ілюстрації тексту. Здобувачі вищої освіти, як правило, віддають перевагу табличній формі подання матеріалу;
- 9) теоретична і методична частини не відповідають аналітичній частині та змісту третього розділу, що містить рекомендації. Обов'язково треба дотримуватися послідовності написання кваліфікаційної роботи та обґрунтування висновків (тема – мета – завдання – новизна – висновки);
- 10) обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги

Обсяг основного тексту кваліфікаційної бакалаврської роботи повинен становити **50-80 сторінок**. У зазначений обсяг не входять додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які займають усю сторінку. Але всі сторінки зазначених елементів кваліфікаційної роботи підлягають нумерації на загальних засадах.

Набір тексту кваліфікаційної роботи та її друк здійснюються державною мовою України у вигляді підготовленої праці на правах рукопису у твердій обкладинці та додатково подають в електронному вигляді (у форматі .doc, .docx, .pdf) на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці (приблизно по 60 знаків у рядку) з використанням стандартного **шрифту Times New Roman розміром 14**. Для виділення окремих місць допускаються також курсив, напівжирний курсив і напівжирний шрифт. При наборі формул і виконанні таблиць, схем, діаграм, рисунків тощо рекомендується використовувати відповідні редактори.

Текст кваліфікаційної роботи необхідно друкувати на текстовому полі сторінки розміром А4, залишаючи, відповідно, **поля** таких розмірів: **ліве – 20-25 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм**.

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту і дорівнювати 5 знакам.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності, щільність тексту – однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися у процесі написання кваліфікаційної роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту (фрагмента рисунка) за допомогою принтера або рукописним способом.

Заголовки структурних частин бакалаврської роботи – “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ 1”, “РОЗДІЛ 2”, “РОЗДІЛ 3”, “ВИСНОВКИ”, “ДОДАТКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ” – друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту (по центру). Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої літери – жирним текстом) з абзацного відступу напівжирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими

літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту звичайним шрифтом. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за виключенням заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати двом інтервалам. Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерація сторінок, підрозділів, пунктів, підпунктів

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають *арабськими цифрами без знаку "№"*.

Першою сторінкою кваліфікаційної роботи є *титульний аркуш*, який включають до загальної нумерації сторінок кваліфікаційної роботи. *На титульному аркуші номер сторінки не проставляють*. На наступних сторінках кваліфікаційної роботи *номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці*.

Сторінки, на яких розташовані заголовки структурних частин роботи “ЗМІСТ”, “ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ”, “ВСТУП”, “ВИСНОВКИ”, “ДОДАТКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, *нумерують наскрізною нумерацією*. Номер розділу проставляють після слова “РОЗДІЛ”, після номера *крапку не ставлять*, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи (параграфи) нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад: “2.3” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Нумерація та оформлення ілюстрацій, таблиць, формул, приміток

Ілюстрації (фотографії, креслення, діаграми, схеми, графіки, карти) мають бути безпосередньо після тексту, де про них згадано вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщено на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно у межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставлять крапку. Наприклад, «Рис. 3.2» (другий рисунок третього розділу). Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо у роботі подано лише одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, принтер). Ілюстрації повинні бути виконані за допомогою комп'ютерної техніки, чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

Відстань від тексту роботи до ілюстрації і від неї до тексту – 15 мм (вище та нижче рисунку слід залишати по одному вільному рядку).

У кваліфікаційній роботі слід застосовувати лише штриховані ілюстрації та оригінали фотознімків. Фотознімки розміром, меншим за формат А4, повинні бути накреслені на стандартному аркуші білого паперу формату А4. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (під рисунковим текстом).

Таблицю потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, у якому про неї згадано вперше, або на наступній сторінці.

На усі таблиці мають бути посилання в тексті кваліфікаційної роботи.

Таблиці нумерують арабськими цифрами у межах розділу, за винятком таблиць, що їх наведено у додатках.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, табл. 2.1 (перша таблиця другого розділу). Таблиця може мати назву, яку друкують малими літерами (крім заголовної) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці.

Якщо таблицю неможливо помістити на одній сторінці, то її переносять на наступну з зазначенням номера таблиці, наприклад, Продовження табл. 1. На наступній сторінці вказують тільки нумерацію граф без елементів заголовків таблиці, тобто у правому куті пишуть, наприклад, Продовження табл. 4.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому про них згадують, посередині сторінки. Формули і рівняння у пояснювальній записці (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатках) нумерують у межах розділу.

Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формул чи рівнянь наводять безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій їх наведено у формулі чи рівнянні. Пояснення значень символів і числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Приклад: «Відомо, що

$$Z = \frac{M_1 - M_2}{\sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}}, \quad (3.1)$$

де M_1, M_2 – математичне очікування;

σ_1, σ_2 – середнє квадратичне відхилення міцності та навантаження».

У кваліфікаційній роботі написання формул рекомендується виконувати за допомогою стандартних математичних редакторів Microsoft Office або чорнилом, тушшю, пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (x) і ділення (:).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові та пояснювальні дані, нумеруються послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова “Примітки” ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. Договір між державою та громадською організацією...
2. Договір політичної партії з банком та державою...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова “Примітка” ставлять крапку.

Використані джерела нумеруються арабськими цифрами без знака “№”.

Додатки

Додатки розташовують після списку використаних джерел. До роботи додається аркуш паперу з написом “ДОДАТКИ”. Додаток має заголовок, оформлений вгорі малими літерами з першої великої, симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком великими літерами друкується слово “ДОДАТОК” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер **Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь**. Додатки мають спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Посилання, цитування

Під час написання роботи студент має вказувати *посилання* на джерела, матеріали, окремі їх результати, ідеї і висновки, на яких ґрунтуються проблеми та задачі, вирішенню яких присвячено роботу. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити усю необхідну інформацію щодо них. Посилання необхідно здійснювати на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал не включено до останнього видання.

Якщо використовуються відомості і матеріали з монографій, оглядових статей та інших джерел з великою кількістю сторінок, у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в роботі.

Посилання на літературу в тексті слід давати в квадратних дужках, наприклад, [2, с. 25; 5, с. 33], в яких перша цифра вказує порядковий номер джерела в списку літератури, а друга – відповідну сторінку в цьому джерелі; одне джерело (без сторінок) відокремлюється від іншого крапкою з комою [3; 4; 6; 8; 12; 15]. Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2». Посилання на формули вказуються порядковим номером формули в дужках, наприклад, «... у формулі (2.1)».

Для підтвердження власних аргументів посилання на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Наукова етика потребує точного відтворення цитованого тексту, так як скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до *цитування* такі:

а) текст цитати починають і закінчують лапками та наводять у тій граматичній формі, в якій його подано у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяють лапками, за винятком тих, що призвели до загальної полеміки. У цих випадках використовують вираз «так званий»;

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і перекручувань думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускають без спотворення авторського тексту і позначають трьома крапками. Їх ставлять у будь-якому місці цитати (на початку,

всередині, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або після нього стояв розділовий знак, то його не зберігають;

в) до кожної цитати обов'язково має бути посилання на джерело;

г) за непрямого цитування (переказу, викладу думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і давати відповідні посилання на джерело.

Оформлення списку використаних джерел

Згідно із наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (zareєстровано в Мін'юсті 3 лютого 2017 р. № 155/30023) МОН України спростило вимоги до оформлення списку використаних джерел. Зокрема, на вибір можна використовувати Національний стандарт України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015» або один із стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій, які є загальноживаними в зарубіжній практиці оформлення наукових робіт (MLA style, APA-1,2, Chicago/Turabian style, Harvard style, ACS, AIP, IEEE, Vancouver, OSCOLA, APS, Springer MathPhys Style).

Якщо список джерел подається в алфавітному порядку і оформлюється відповідно до ДСТУ 8302:2015, то потрібно дотримуватись основних вимог до бібліографічного опису.

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: “Наведено за:”, “Цит. за:” (“Цитовано за”) і зазначають джерело, з якого запозичено текст

Відомості про згадуваний документ, опублікований іншою мовою, у бібліографічних посиланнях наводять мовою оригіналу.

Приклади оформлення бібліографічних посилань (згідно з ДСТУ 8302:2015) наведені в додатку Л.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 01.07.2016]. Київ : ДП "УкрНДНЦ", 2016. 17 с.
2. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с.
3. Кваліфікаційна робота. Методичні рекомендації до написання оформлення та підготовки до захисту кваліфікаційних робіт бакалаврів спеціальності 052 Політологія/ О.О.Заславська, С.М.Козаченко, О.А.Посвістак, Я.В. Ювсечко. Хмельницький: ХНУ, 2021. 22 с.
4. Лист МОН від 23.10.2018 № 1/9-650 Керівникам закладів вищої освіти Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124272___124272 (дата звернення: 01.08.2022).
5. Положення про атестаційну випускню роботу здобувачів вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури.
6. Положення про заходи щодо підтримки академічної доброчесності в Київському національному університеті будівництва і архітектури. URL: <http://surl.li/dpwbd> (дата звернення: 01.06.2022).
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.08.2022).
8. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 052 "Політологія" у галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2020 р. № 911. URL: <http://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/07/052%20Politolohiya.pdf> (дата звернення: 01.06.2022).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача
Прокопенко Анна Валеріївна

Група _____

Форма навчання: _____
(денна, заочна)

Тема кваліфікаційної роботи:
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА В
УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Підпис здобувача _____

Керівник Шевченко Олена Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат політичних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Підпис керівника _____

Погоджено з завідувачем кафедри
політичних наук і права

Підпис завідувача кафедри _____

План кваліфікаційної роботи:

ДОДАТОК Б

ЗМІСТ

один вільний рядок

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ.....	7
1.1. Зміст поняття " політична система"	7
1.2. Методологічний базис дослідження політичних систем	16
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ	34
2.1. Гібридна війна: визначення та концепції	34
2.2.....	44
РОЗДІЛ 3.	50
3.1.	50
3.2.	58
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	82

ДОДАТОК В

ВСТУП

Актуальність теми. Політична система суспільства була і залишається головним інструментом реалізації поточних та стратегічних прагнень владних суб'єктів, полем їх активної взаємодії з соціальними групами, окремими громадянами, стратегічними партнерами... Трансформація політичних систем суттєво прискорюється в умовах воєнного часу...

Метою кваліфікаційної роботи є визначення якісних особливостей трансформації політичних систем сучасних суспільств в умовах гібридної війни деталізація змін у політичних системах...

Для досягнення мети було визначено такі завдання дослідження:

- узагальнити підходи до визначення змісту поняття “політична система”;
- обґрунтувати на основі аналізу сучасних "суспільств ризику" необхідність вироблення нових наукових підходів щодо дослідження причин трансформації політичних систем в умовах гібридної війни;
- провести дослідження існуючих підходів до...;
- проаналізувати ...;
- розробити пропозиції щодо ...;
- обґрунтувати необхідність ...

Об'єкт дослідження – зміни в політичній системі суспільства в умовах воєнних впливів.

Предмет дослідження – трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни.

Методи дослідження. У ході виконання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи: ...

Інформаційною базою дослідження є ...

Практичне значення отриманих результатів ....

Запропоновані у кваліфікаційній роботі теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані:

–

Апробація результатів роботи і публікації. Тези доповіді “Політична система України в умовах гібридної війни (досвід 2014-2021 років) ” були опубліковані у збірнику матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції “Регіональна політика : політико-правові засади, урбаністика, просторове планування, архітектура” 22 листопада 2019 року, м. Київ.

ДОДАТОК Г

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ *(два вільних рядки)*

1.1. Зміст поняття “політична система” *(один вільний рядок)*

Політична система суспільства вважається одним з основоположних понять політичної науки.

...

Політичною системою суспільства в широкому сенсі пропонується вважати інтегровану сукупність політичної влади, суб'єктів, відносин, політичної організації і політичної культури суспільства, яка забезпечує його соціальну стабільність, соціальний порядок і яка має певну соціально-політичну орієнтацію.

(один вільний рядок)

1.2. Гібридна війна як чинник трансформації політичних систем *(один вільний рядок)*

Гібридна війна у загальному вигляді розуміється як воєнні дії, що здійснюються шляхом поєднання мілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших засобів з метою досягнення стратегічних політичних цілей. На думку автора ...

ДОДАТОК Д

ВІДГУК

керівника на кваліфікаційну роботу
Прокопенко Анни Валеріївни на тему:
“ Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної
війни”

У кваліфікаційній роботі Прокопенко А. В. здійснено вдалу спробу розв’язання складної задачі у сфері політичної науки...

Авторкою у роботі узагальнено підходи до визначення змісту поняття

...

Під час підготовки кваліфікаційної роботи А. В. Прокопенко ...

У якості недоліку можна зазначити, що робота набула би більш науково вигляду, якби автор детальніше розкрив питання ...

У цілому, кваліфікаційну роботу виконано на високому рівні, вона відповідає вимогам освітнього стандарту та нормативним вимогам КНУБА. Здобувач вищої освіти Прокопенко А. В., за умови належного захисту кваліфікаційної роботи, заслуговує на оцінку “відмінно”.

Науковий керівник:

Професор кафедри політичних наук і права
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
к. п. н., доц.

Олена ШЕВЧЕНКО

ДОДАТОК Е

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури Прокопенко Анни Валеріївни на тему “Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни”

У кваліфікаційній роботі здобувачки освітнього ступеня бакалавр Прокопенко Анни Валеріївни розкриваються питання ...

У першому розділі розглянуті підходи до визначення поняття “політична система”, розкрито особливості ...

У другому розділі проаналізовано існуючі нормативно-правові акти, що є ...

У третьому розділі запропоновано ...

Актуальною на сьогодні в Україні є спрямованість на європейську інтеграцію...

У кваліфікаційній роботі запропоновано... Результати дослідження та практичні висновки можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів за освітньо-професійними програмами підготовки бакалаврів спеціальності 052 “Політологія”, зокрема при розробці та викладанні модулів...

В цілому потрібно зазначити, що кваліфікаційна робота на тему: “Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни” відповідає вимогам, які пред’являються до робіт такого роду, заслуговує оцінки “відмінно”.

Директор Центру політичних досліджень КНУ

печатка

_____
П.І.Б.

ДОДАТОК Ж

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК внутрішнього рецензента на кваліфікаційну роботу

Здобувача (ки) вищої освіти _____

На тему: _____

Експертиза проведена з приводу відповідності таким критеріям:

1. Актуальність тематики _____

2. Відповідність змісту роботи темі _____

3. Чіткість формулювання мети і завдань дослідження _____

4. Чіткість визначення об'єкта та предмета дослідження _____

5. Повнота огляду літературних джерел _____

6. Наявність аналітичного матеріалу з досвіду роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування _____

7. Обґрунтування та конкретність висновків і пропозицій _____

8. Зв'язок проблематики кваліфікаційної роботи з управлінською практикою за місцем роботи (публічної служби) здобувача освітнього ступеня _____

9. Упровадження результатів досліджень у діяльність органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування (наявність матеріалів, що це підтверджують) _____

10. Відповідність вимогам щодо оформлення кваліфікаційної роботи _____

Кафедра _____

Рецензент _____

(підпис)

(П.І.Б.)

* - За кожним питанням кількість балів може бути від 0 до 10.
Загальна максимальна кількість балів за бакалаврську роботу – 100 балів.

ДОДАТОК Ж

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с. 4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази угосподарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практич. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.

<p>Три автори</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с. 2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с. 4. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.
<p>Чотири і більше авторів</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків :Юрайт, 2013. 288 с. 2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляев Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с. 4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
<p>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.

<p>Без автора</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
<p>Багатотомні видання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
<p>Частина видання</p>	

<p style="text-align: center;">Книги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. <i>Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки</i> : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
<p style="text-align: center;">Тези доповідей, матеріали конференцій</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932- 1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.
	<ol style="list-style-type: none"> 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

<p style="text-align: center;">Статті із продовжуваних та періодичних видань</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. <i>Збірник наукових праць «Політологічні студії»</i>. 2011. № 2. С. 54–65. 2. Коломєєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 3. Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. <i>Вища школа</i>. 2017. № 5–6. С. 48–55. 4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. <i>Політичний менеджмент</i>. 2006. № 5. С. 3–17. 5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 7. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108. 8. Dalton R.J. Comparative politics of the industrial democracies: from the Golden Age to island hopping. <i>Political Science</i>. 1991. № 2. P. 15–43.
<p>Інші видання</p>	

<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс- бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
<p>Архівні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

<p>Патенти</p>	<ol style="list-style-type: none"> Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги тагіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
<p>Препринти</p>	<ol style="list-style-type: none"> Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин- т»; ХФТИ2006-4).
<p>Стандарти</p>	<ol style="list-style-type: none"> ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

<p style="text-align: center;">Каталоги</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горницькая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
<p style="text-align: center;">Бібліографічні показники</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. показч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
<p style="text-align: center;">Електронні ресурси</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі <i>Бібліотечний вісник</i>. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 26.09.2017). 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridic_hni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL:

	http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с. 3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.
	<ol style="list-style-type: none"> 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с. 4. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.

ДОДАТОК 3
Графік написання бакалаврських робіт студентами
Факультету урбаністики та просторового планування
Спеціальності 052 «Політологія»

№	Етапи виконання роботи	Термін виконання
1.	Вибір теми роботи, закріплення наукового керівника	вересень-жовтень поточного навч.року
2.	Отримання завдання на проведення дослідження	жовтень поточного навч.року
3.	Підготовка та узгодження робочого плану і затвердження його науковим керівником	жовтень поточного навч.року
4.	Пошук матеріалів, узгодження списку джерел та літератури з науковим керівником	жовтень- листопад поточного навч.року
5.	Збір матеріалів, написання розділів бакалаврської роботи	листопад-березень поточного навч.року
6.	Підготовка чорнового варіанту роботи для першого читання	березень поточного навч.року
7.	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводилися під час практики	березень- квітень поточного навч.року
8.	Попередній захист, подання АВР на рецензування	травень поточного навч.року
9.	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій рецензента і наукового керівника. Остаточне оформлення	червень поточного навч.року
10.	Перевірка АВР на плагіат, захист виконаної роботи	червень поточного навч.року

Навчальне видання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Методичні вказівки щодо написання, оформлення і захисту для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 052 «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Укладачі:

БАЄВА Юлія Євгеніївна
ГЕРБУТ Надія Анатоліївна
ЗГУРСЬКА Валентина Леонідівна
КОРНІЄВСЬКИЙ Олександр Анатолійович
ПЕРЕГУДА Євген Вікторович
СЕМКО Вадим Леонідович
СТЕЦЕНКО Світлана Власівна
ЯХНО Олексій Олександрович

Підписано до друку 01.07.2022 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 32-243
Умов.-друк. арк. 2,9. Обл.-вид. арк. 3,1.
Тираж 30 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК
№ 7599 від 10.---.2022 р.*